

GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS 2020. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Folytattuk a korábban megkezdett kutatásokat, gondolva itt elsősorban az I. világháborúval kapcsolatos dokumentumok feltárására, közzétételére. Részt vettünk a 750. évfordulóra megjelenő Győr városi monográfia előkészítésében.

A pandémia helyzet számos tervezett program kivitelezését megakadályozta, az első hullám idején időszakos bezárásra is kényszerültünk. A múlt év novemberére a levéltár dolgozóinak korábbi közalkalmazotti viszonya megszűnt és a foglalkoztatási jogviszony munkaviszonnyá alakult. A levéltár két fő új státust kapott feladata ellátásához.

* * *

Győr Megyei Jogú Város Levéltárának 2020. évi költségvetése **68.133.914 Ft** volt, a kapott pótelőirányzatoknak köszönhetően a módosított előirányzat összege **85.775.305 Ft**, ennek teljesítése 87%-ban, vagyis **74.392.174 Ft**-ban valósult meg. A teljesített személyi juttatás összege **47.753.703 Ft**, a munkaadót terhelő járulék **7.776.352 Ft**, a dologi és egyéb kiadások értéke **16.621.516 Ft**, a beruházások eredménye **2.240.603 Ft**.

A Levéltár Rákóczi Ferenc utcai főépületében az alábbi munkálatok valósultak meg:

1. Belső udvar karbantartásának folytatása bruttó **1.892.300 Ft** összegben.
2. Belső udvarhoz tartozó pincerészben teljes villamossági felújítás bruttó **1.041.400 Ft** összegben.

Győr Megyei Jogú Város Levéltára ezenfelül irattári sorkönyveket, anyakönyveket is helyreállítatott és restauráltatott, összesen bruttó **1.000.000 Ft** összegben.

A Levéltár a minden évben megjelenő Győri Tanulmányok kötet elkészítésére **2.500.000 Ft** támogatást kapott, amelyet meg is valósított. Ezenkívül elkészült a „Levéltári források Győr I. világháborús éveiből” című könyv, amely a 2016-ban kiadott kötet folytatása. E kiadvány megjelenítésére intézményünk sikeresen pályázott **720.000 Ft** összegben, a Nemzeti Kulturális Alap keretein belül.

Egyéb kulturális rendezvényekre **1.500.000 Ft** támogatás érkezett, amelyet többek között a „Levéltári délutánok” előadássorozat megvalósításának költségeire használtunk fel. Ebből az összegből intézményünk **1.000.000 Ft**-ot visszautalt Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának, a Koronavírus Intézkedési Terv végrehajtása céljából. Itt a járvány miatt meg nem valósítható rendezvények biztosították a fedezetet.

Győr Megyei Jogú Város Levéltára 2020. évi bevételi terve 86%-ban valósult meg, mert nem tudott részt venni sem a Győri Könyvhét, sem a Múzeumok Éjszakája rendezvényeken, illetve a Győri Könyvszalonon, amelyekből intézményünknek bevétele keletkezik. Az összbevétel **128.420 Ft** volt, amely javarészt nem várt és be nem tervezett közüzemi díjak túlfizetéséből tevődött össze. A bevételek részét képezték még a bérleti díjak, valamint a kiadványok értékesítéséből származó összegek.

I. Technikai fejlesztés, levéltári iratok elhelyezése

Technikai fejlesztés

A jogszabályi változások kötelezővé teszik intézményünk számára is a részletes adatszolgáltatást.¹ A többi városi levéltárral együttműködve képzeltük el a számítógépes nyilvántartás újbóli megteremtését. Ezt karolta fel Budapest Főváros Levéltára és pályázta meg az NKA-nál a szükséges erőforrásokat. A projekt nyert, és a megvalósulás novembert óta beindult.

Rákóczi úti központi épület

Múlt évi tervünk az épület belső udvari ablakainak rendbetétele, felújítása, valamint a pincerendszer elektromos hálózatának kicserélése volt. A központi raktár egy része a helytelen felújítás miatt továbbra is nedvesedik, ennek megoldása a GYŐRSZOL feladata, mivel a Teleki utcai bérlakások miatt következett be. Ez a probléma áthúzódik a 2021-es évre. A fűtés rendbetétele is megoldásra vár, mivel az elavult csövek miatt szünetel az alagsori raktárfűtés.

Műszaki Fióklevéltár (Külső Baross út)

A terveknek megfelelően a fióklevéltár épületében tovább folytatódott az ablakok cseréje.

II. Személyi ellátottság, vezetés, munkaszervezés

2020 évben személyi állományunkban több változás is végbement. 22 év után két státusszal gyarapodtunk. Egy személy a központi épületbe, míg a másik személy a Külső Baross úti telephelyre került. Erre a Műszaki Fióklevéltár állandóan növekvő ügyfélforgalma miatt is szükség volt. A nyugdíjkorhatárt elért dolgozók további foglalkoztatása is megoldottá vált, köszönhetően a jogszabályi változásnak. Ennek ellenére a közalkalmazotti státusz elvesztését nem mindenki érte meg sikerélményként. Több vívmány is elvesztésre került, amelyet nem sikerült kompenzálni az idők során. A levéltárak átlagához képest viszonylagosan előnyös helyzetünket megőriztük, ugyanakkor a jogszabályi változás felhívta a figyelmet a bértábla elavultságára, megújításának szükségességére, s ráirányította a figyelmet a levéltári szakma, mint életpálya hiányára.

A levéltári tevékenység ellátására 2020-ban 12 főfoglalkozású dolgozó állt rendelkezésre: az intézményvezetőn kívül 3 tudományos munkatárs, 3 segédlevéltáros, 2 levéltárkezelő, 1 levéltári asszisztens, 1 gazdasági ügyintéző és 1 technikai alkalmazott. A levéltári munka szervezését munkaértekezletek tartásával segítettük.

¹ Emiatt egy új nyilvántartási rendszer bevezetésére tettünk kísérletet, amely tartalmazta volna a fondjegyzékünket, intézményünk szervnyilvántartását, és a lehetőségét ezen adatok internetes elérhetőségének.¹ Sajnálatosan az elképzelés végül nem kapta meg a szükséges támogatást. Időközben több cég is kapott jelentős támogatást levéltári anyagok digitalizálására. Ezek a projektek azonban nem voltak tekintettel a levéltárak valós állapotára, irreális elképzeléseik megvalósítására természetesen nem volt mód. Ezzel kapcsolatban a levéltárak kikérték a fenntartó önkormányzat álláspontját is, amely alátámasztotta a véleményünket. Érzékeljük azt a nyomást, amely figyelmen kívül hagyja a levéltár valódi anyagi-technika állapotát. A digitalizálás követelménye a valóságtól elrugaskodott elvárásokat támaszt intézményünkkel szemben is. Mivel ezek az elképzelések nincsenek összhangban a kialakult helyzettel, így levéltárunk ugyan részt vett a jogszabálytervezetek vitájában a nemzeti levéltárban, azonban jelenleg még nagyon érezzük a szakadékokat az elképzelések és azok kivitelezése között.

III. A gyűjtőterület felügyelete

Az államosítással intézményünk számára is sok tekintetben új helyzet állt elő, emiatt számos intézményét nem csak a fenntartó önkormányzat, de egyben a levéltár is elveszítette. A szakmai tanácskozások továbbra sem döntöttek el, hogy az állam működtetésébe került intézmények iratai visszamenőleges hatállyal, vagy csak az államosítást követően kerülnek át a megyei (állami) levéltári rendszerbe. Felügyeleti szempontból azonban értelemszerűen ezek már nem a mi intézményeink, így akár átadhatók lennének az államosított megyei levéltárnak. De az ott fennálló raktárhiány miatt a kivitelezés 2020-ban akadályokba ütközött.

A levéltár az elmúlt időszak változásai, államosításai során előállt helyzet következtében felmérte, hogy mik a teendői, az iratok védelme, megmaradása céljából milyen beavatkozásra van szükség.

IV. Anyaggyarapodás, állományvédelem

2020 évben levéltárunk az illetékességi, illetve gyűjtőköréből iratgyarapodást nem tervezett. Ezt a fennálló raktárhiány indokolta. Az év utolsó hónapjában merült fel, hogy az építészeti szempontból jelentős Comfort Kft. iratait a levéltár átvegye. Ennek megoldása 2021-re maradt.

Állományvédelem

A jogszabályi változások, melyek rendszeres mérésre köteleznek bennünket (hőmérséklet, légnedvesség, UV-sugárzás), megkövetelték a segédlevéltárosok és levéltárkezelők eddigi megszokott munkarendjében a szükséges változtatásokat. Az eredményeket naplózunk, nyilvántartanunk kell, és ezt meghatározott időközönként el kell juttatnunk a szakfelügyelethez.

Hangsúlyt helyeztünk arra, hogy legértékesebb irataink digitalizálása megtörténjen. Ebben építettünk a társintézmények e téren már megszerzett tapasztalataira, és széles körű együttműködést kívántunk megvalósítani azokkal az intézményekkel, akiknek már van ilyen berendezésük.

A saját költségvetésünkből folytattuk a rossz állapotú iratok restaurálását, rendbetételét. Jelenleg is több kötetünk van restaurálás alatt.

V. Iratrendezés

A 2020-as esztendőben folytatódott a fenntartó önkormányzat iratainak rendezése, egységesítése és raktári jegyzékekkel való ellátása. A dobozolás elsősorban a Műszaki Fióklevéltárban folyt nagy intenzitással.

A legértékesebb anyagink – így a páncélszekrényben őrzött ritkaságok, kiváltságlevelek stb. – rendezése, nyilvántartása is megtörtént.

VI. Iratselejtezés

Folytatódott a selejtezésre érett iratanyag kiválogatása. Elsősorban az intézmények már elavult pénzügyi iratainak selejtezésére helyeztük a hangsúlyt. Ezzel raktárkapacitást szabadítottunk fel, egyúttal olyan iratoktól szabadultunk meg, amelyek nem bírnak maradandó értékkel.

Az iratselejtezést elsősorban a korábbi időszakban már bedobozolt iratoknál folytattuk, továbbá a nemrég átvett önkormányzati iratok esetében. Ennek oka, hogy a gyors átvétel miatt e munka elvégzésére az önkormányzatnál nem volt lehetőség. Itt a fő szempont az volt, hogy az önkormányzatnál keletkezett iratok biztonságban megőrzésre kerüljenek. Mind az önkormányzatnak, mind pedig a levéltárnak az az érdeke, hogy a jogbiztosító iratok fönmaradjanak. A megselejtezés célja, hogy csak a valóban maradandó értékkel bíró iratok kerüljenek megőrzésre intézményünkben.

A levéltár őriz úgynevezett nem levéltári iratokat is, melyek többsége a felszámolt intézményektől került át hozzánk. Mivel ezek esetében szabályszerű iratátadás-átvételtől nem beszélhetünk, így sok pénzügyi és egyéb nem levéltári irat került a birtokunkba, melyek az intézmény megmaradása esetén már egyébként is selejtté váltak volna. Ezek az év során kiselejtezésre kerültek.

VII. Segédletkészítés

Intézményünk korábban már jelezte csatlakozási szándékát az E-levéltárhoz, de erre 2020-ban sem került sor. Időközben Excel táblázatban elkészítettük az alánk tartozó szervek nyilvántartását, mely naprakész, és csak a jelenleg is az önkormányzathoz tartozó intézményeket tartalmazza.

Levéltárunk a segédletkészítésnél törekszik arra, hogy ezek, éppen a későbbi felhasználás és változások miatt, digitálisan legyenek rögzítve és tárolva. Ezzel megteremtődik a későbbi online nyilvántartás bevezetésének lehetősége. A feldolgozó munka során a levéltár célja az ideális rendezettségi szint elérése, amely az iratanyag jellegétől és kutatottságától függően eltérő lehet. Az esetek többségében az iratokat középszintre rendezik, a tervtári anyagoknál és a kötetek esetében darabszintre rendeznek. Rendezetlen irat a levéltárban nem található, az alapszinten rendezett anyagok aránya is meglehetősen alacsony, és fokozatosan csökkenő tendenciát mutat. A középszinten rendezett iratok részesedése stabilan 85% körül alakult, a darabszinten rendezettek aránya pedig kb. 14%. Az elmúlt évek változásai kedvező irányba mutatnak, a levéltári anyag rendezettségi szintje magas.

Győr Város Tanácsa Építési Osztályának műszaki irataihoz egy hasonló részletességű, darabszintű segédlet áll rendelkezésre, amelyben a „Filemaker” elnevezésű adatbázis-kezelő program segítségével lehet kereséseket végezni. A raktári jegyzék csaknem a teljes iratanyaghoz rendelkezésre áll. Az elmúlt 5 évben összességében javuló tendencia figyelhető meg, a levéltári anyag feldolgozottsága, segédletekkel való ellátottsága magas fokú, ideális szintű. Újabban raktári jegyzékek kizárólag elektronikus formában készültek, a teljes levéltári anyaghoz rendelkezésre áll digitális segédlet.

VIII. Kutató- és ügyfélszolgálat

A Külső Baross úton a kutató- és ügyfélszolgálat nyitvatartási idején a növekvő igénybevétel ellenére sem kellett változtatnunk. Az ügyfélszolgálat addigi gyakorlatát 2017-ben módosítottuk, s új szabályzatot készítettünk. Ennek nyomán új adatlapok kerültek bevezetésre, s az előző évek tapasztalata alapján elmondható, hogy ez segítette az ügyfelek gyors és hatékony kiszolgálását.

Az elmúlt évben a központi épületben működő kutatószolgálat feladatai is megszaporodtak, hiszen a készülő városi monográfia miatt több tudományos kutatót kellett kiszolgálnunk. Erre

ez évben is számítunk, s tekintettel az elmúlt időszak tapasztalataira, várható a családfakutatások további emelkedése is².

A pandémia felbukkanása új helyzetet teremtett, amely főként a tudományos kutatást akadályozta. Az elmúlt év során – összhangban a járványvédelmi előírásokkal – a kutatószolgálat működésében átmeneti korlátozásokat kellett bevezetni. Ugyanakkor az ügyfélszolgálat zavartalanul folytatódott, de értelemszerűen a levelezés hagyományos és e-mailes változata került előtérbe. Az illetékek eltörlése is kedvezően hatott a hiteles dokumentumok kiállítására.

Főbb kutatási témakörök 2020-ban:

- Az I. világháború forrásai
Az évforduló miatt az I. világháború forrásai továbbra is kiemelt szerepet kaptak. A 2014-ben megalakult Első Világháborús Emlékbizottság munkájában intézményünk is részt vett. A dokumentumok gyűjtésének legfontosabb szempontja, hogy azokat mindenki számára hozzáférhetővé tegyük egy megvalósuló kiállítás, az anyagok digitális hozzáférhetőségének biztosítása, valamint egy kétrészes dokumentumkötet közreadása segítségével. A 2016-ban megjelent első kötetet 2020-ban követte a második.
- A készülő győri monográfia forrásainak feltárása
A monográfia megvalósítása egyben kedvező lehetőséget teremt az elmúlt 500 év forrásainak feltárására.
- A holokauszt forrásainak feltárása, digitalizálása
Ebben együttműködtünk az Izraelita Hitközséggel és a megyei levéltárral is.

IX. Kiadványkészítés

A városi levéltár gazdag kiadványi tevékenységének eredménye az a számtalan kötet, amelyet nem csak kiadunk, de foglalkozunk ezek árusításával is³.

Intézményünk 2020-ban is megjelentette a város tudományos szemléjét, a Győri Tanulmányokat, melynek megvalósításához 2,5 millió forintot biztosított az alapító önkormányzat.

2020-ban megjelent kiadványok:

1. Győri Tanulmányok 2020/41. (sima szám)
2. Levéltári források Győr első világháborús éveiből, II. kötet – a 2016-ban megjelent I. kötet folytatása. 2020/42. (tematikus szám)

² Sajnos egyre nő az ún. „távkutatók” száma, akik személyesen nem jelennek meg, és úgy vélik, hogy e-mailen való megkeresésük kapcsán a kutatást majd a levéltár fogja elvégezni. Folyamatosan tapasztaljuk, hogy keveredik a kutatás és az ügyfélszolgálat fogalma, több kutató nem ismeri azokat a jogi paramétereket, amelyek ezt a tevékenységet szabályozzák.

³ Az Arcanum gondozásában kiadványaink folyamatosan digitalizálva mindenki számára már most is elérhetőek. Az NKA módosított kívánalmai közé tartozik, hogy az általuk támogatott kiadványok a nyomdai megjelenéssel párhuzamosan egyben a levéltár honlapján is elérhetőek legyenek. Ennek figyelembevételével törekszünk arra, hogy az egyéb kiadványaink is hozzáférhetővé váljanak a megújuló honlapunkon.

X. Közművelődés

A járvány teljesen átírta a közművelődéssel kapcsolatos terveinket, az előadások egy része az internetre költözött, több program elmaradt, míg mások online változatban valósultak meg. A 2019-ben megkezdett „Levéltári délutánok” előadássorozat havi rendszerességgel a könyvtárban, majd annak bezárta után online változatban vált megtekinthetővé. A közös Győri Levéltári Nap elmaradt, mivel hagyományos érdeklődőinket nehezen lehetett volna átvezényelni az internetre. Emellett tavaly az NKA sem támogatta az ilyen rendezvények megvalósítását.

Az évfordulók egyben kötelezettséget is róttak a levéltárra, hiszen az elődök mindenkor méltó színvonalon emlékeztek meg ezekről. Heti rendszerességgel új múltfeltáró anyagok kerültek fel az internetre, illetve a levéltár facebook-oldalára. Ebben a munkában a levéltár tudományos dolgozói jártak az élen. Az intézmény online felületeire feltöltött anyagok nagy sikere tetten érhető a gyakori látogatottságból.

A tudományos feltárásokban is kivettük a részünket, így az *I. világháborús iratanyagok feltárása, digitalizálása és publikálása* projektben. A most készülő városi monográfia céljai továbbra is nagy hangsúlyt kaptak.

XI. Szakkönyvtár

A több mint 3300 kötetes szakkönyvtárunk állományának ellenőrzését a jelenlegi jogszabályok szerint két évente kell végrehajtanunk, 2020-ban nem volt esedékes.

A saját kiadású és szakkönyvtári könyvállomány áttekinthető elhelyezésére mintegy 80–100 folyóméternyi polcra lenne szükség, főleg a Külső Baross úti részlegben, de részint a főépületben is, mivel a tápraktár is megtelt és a könyvtári rész is túlszűfolt. Külön gondot okoz a periodikák elhelyezése.

Könyvtárunk az elmúlt években jelentősen gyarapodott, mivel a Nemzeti Kulturális Alapnál rendszeresen pályáztunk és nyertünk forrásokat erre a célra. Ha másképp nem, saját forrásból tovább folytatjuk az állomány gyarapítását.

A levéltár honlapja

A levéltár honlapja régóta üzemel, s elengedhetlenné vált a fejlesztése. A városi könyvtár segítségével sikerült megújítanunk, s ezzel egy időben a levelezési rendszerünket is korszerűsítettük. Továbbra is célunk a honlap karbantartása és új tartalmakkal való feltöltése.

A levéltár évek óta fenntartja az interneten a saját facebook-os oldalát, amelyet heti rendszerességgel frissítünk új tartalmakkal, s megosztjuk a levéltári szakmában történő fontos híreket. Az intézményünkben zajló programokról, eseményekről is beszámolunk, gazdag fotódokumentáció kíséretében. A követők és a bejegyzései számok azt mutatja, hogy ez egy sokak által figyelemmel kísért, népszerű tevékenysége intézményünknek.

A pandémia miatt előtérbe kerültek az internetes tartalmak. Számos új történeti anyagot, valamint előadásokat raktunk fel honlapunkra, amiket sokan látogatnak és osztanak meg. A közművelődés területén ezek meghatározóvá váltak és egyben népszerűek is.

XII. Anyakönyvi másodpéldányok kezelése

Az előző évben is folyamatos feladat volt az anyakönyvi másodpéldányokba történő utólagos bejegyzések vezetése. Két segédlevéltáros dolgozó továbbra is végezte ezt a feladatot.

Újdonságot jelent az anyakönyvek digitalizálásnak programja, amely most indult el és érinti levéltárunkat is.

A kutatóteremben elhelyezett anyakönyvi másodpéldányokban végzett kutatások, adatszolgáltatások ügyében is a kutatószolgálatban tevékenykedőkre építünk.

Győr, 2021. április 20.

Bana József
levéltár-igazgató

GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS 2021. ÉVI MUNKATERVE

A 2021. év egyik legfontosabb levéltári feladata, hogy saját eszközeivel támogassa a 750 éves királyi várossá nyilvánítás évfordulóját. Ezzel kapcsolatban számos előadás (a pandémia miatt többségében online) hangzik el, amelyek a későbbiekben is megtekinthetők a levéltár és a könyvtár honlapján, illetve a levéltár Facebook-oldalán. Számos új, eddig még fel nem tárt forrás és tudósítás is megjelenik ezeken a fórumokon. Tervezzük új kiadványok létrehozását is, melyek többsége szintén a levéltár eddig még fel nem tárt anyagaiból készül. Természetesen a levéltár közreműködik a társintézmények tervezett kiadványaiban, kiállításában is. A hagyományosnak mondható Győri Levéltári Nap és más nyitott rendezvények természetesen csak a járványhelyzet kedvező alakulásának fényében valósulhatnak meg. A meglévő anyagi források mellett terveinkben továbbra is számítunk az NKA pályázataira, és tekintettel az évfordulóra, az Önkormányzat e célra biztosított forrásait is szeretnénk igénybe venni.

* * *

Győr Megyei Jogú Város Levéltárának **2021. évi** eredeti költségvetési előirányzata **78.310.100 Ft**, amelyből a személyi juttatás összege **52.453.249 Ft**, a munkaadót terhelő járulék **8.130.253 Ft**, a dologi és egyéb kiadások értéke **17.726.598 Ft**.

Az idei költségvetésbe beépítésre került az idei Győri Tanulmányok kötet megjelenítésére **2.500.000 Ft**, valamint egyéb kulturális rendezvények megrendezésére **500.000 Ft**.

I. Technikai fejlesztés, levéltári iratok elhelyezése

Technikai fejlesztés

A levéltár technikai fejlesztése részben a tavalyi évben elnyert minisztériumi támogatásból valósul meg, így főként a raktárban használatos, irathordozásra alkalmas berendezések, térképtárolók megvételére kerül sor. Tervezzük raktárbővítés miatt új állványok beszerzését is.

A levéltár ez évben a műszaki telephelyén új raktárakat, helyiségeket kap. Ezek rendbetétele az idén kiemelt fontosságú feladat, egyben a raktár részleges feltöltése is megtörténik.

Az év során szükséges lenne a központi épületben is bizonyos munkák kivitelezése, a raktárak rendbetétele, felújítása. Elsősorban a GYŐRSZOL által végzendő helyreállítási feladatokra gondolunk, melynek során a levéltár megszabadulna az elavult csőrendszerektől. Jelenleg sajnos befolyik a szennyvíz a raktárfalakba. Egyben gondolkodunk az időközben tönkrement galambvédelmi berendezés lecserélésén, illetve helyreállításán.

Budapest Főváros Levéltára kezdeményezte, és már az előző évben elindult egy új számítógépes nyilvántartás létrehozása, amelynek keretében kifejezetten a városi levéltárak anyagai kerülnek fel egy online felületre. Ennek gondozása, karbantartása és feltöltése minimálisan 2-3 évet vesz igénybe. Erre a feladatra levéltárunk 2 munkaejét biztosít.

II. Személyi ellátottság, vezetés, munkaszervezés

A levéltár az elmúlt időszakban jelentős létszámbővítésen esett át. Ezzel számos feladat megvalósítása vált lehetővé. Mind a központi, mind a fióklevéltár erősödött ezáltal. A fő cél, hogy az egyre növekvő feladatok, közigazgatási teendők a korábbi magas színvonalon továbbra is megvalósuljanak, lehetővé váljék a részben nyugállományba vonuló kollégák pótlása, helyettesítése. A jogszabályi háttér tavalyi átalakítása nem minden tekintetben volt kedvező, gondolunk itt a korábban bejártott közalkalmazotti viszony elvesztésére és számos vívmány megszűnésére ennek következtében. Ugyanakkor intézményünket is érinti a már korábban meghonosodott továbbképzési rendszer, amelynek központi támogatása megszűnt.

A levéltár tevékenységében az elmúlt időszakban a státuszfejlesztésekkel és azok betöltésével elsősorban intézményünk tudományos tevékenységét alapoztuk meg, és ennek fényében hoztuk meg döntéseinket.

A járványhelyzet miatt a levéltárban folyó ügyfélszolgálati megkeresés az időnkénti bezárás ellenére is zavartalan. A jogszabályi környezet megváltozásával a korábban hiteles másolatokra megszabott illetékek megszűntek, emiatt a levéltár ezeket bárki számára tudja biztosítani. Továbbra is fő célunk, hogy mind a központi épületben, mind a külső telephelyen az ügyfélszolgálat zavartalanul folyjon, de a személyes megjelenés helyett a telefonos, illetve e-mail-es ügyintézés támogatjuk. A kutatószolgálatnál azonban korlátozások bevezetésére volt és lesz is szükség, miután az e célból kialakított helyiségeket annakidején nem a most bekövetkezett járványügyi szabályok mentén alakítottuk ki. A kutatóterem szűkösége miatt még normál nyitva tartás esetén is csak korlátozottan vagyunk képesek fogadni az ügyfeleket. Reménykedve abban, hogy a jelenlegi korlátozások idővel megszűnnek és a korábbi állapotok helyreállnak, további változtatásokat itt nem kívánunk eszközölni.

Az évfordulóhoz kötődően a kutatásoknál elsőbbséget élvez a város múltját feltáró projektek kiemelt támogatása.

III. A gyűjtőterület felügyelete

A járvány okozta helyzet miatt itt csak a kifejezetten szükséges feladatok elvégzésére fókuszálunk. Ez az időszak az alánk tartozó intézmények, szervek esetében is annyiban kedvező, hogy a bezártság miatt többen elvégzik az évek óta húzódó iratselejtezéseket, irattári rendezéseket, emiatt gyakran fordulnak hozzánk segítségért. Természetese a levéltár ezeket a feladatokat kiemelten kezeli, és minden esetben megadja a szükséges támogatást.

Köztudott az is, hogy számos területen jelentős változások, átalakítások mennek végbe, és ennek során a korábbi iratok megőrzése is alkalmanként kétségessé válik. A levéltár a fennálló jogszabályok figyelembevételével nem törekszik arra, hogy az értékhatár alatti szervek esetén a gyűjtőterületi felügyelet egy ponton átalakuljon szükségtelen iratátvétellé. Az elmúlt időszak államosítási törekvései miatt a levéltár alá tartozó intézmények köre, különösen utalva itt a jogbiztosító szerepet betöltő szervekre, jelentősen csökkent, így ezek az intézmények kikerültek a hatókörünkből és az államosított levéltári hálózat lett esetükben a kedvezményezett.

Továbbra is kiemelten ellenőrizzük azokat az iratképzőket, amelyek megmaradtak a városnál. Elsősorban az ott őrzött olyan anyagok megtekintésére koncentrálnunk, amelyek a jelenlegi jogszabályok értelmében elvileg már a levéltár őrzetében kellene, hogy legyenek. Természetesen itt csak ellenőrzésről és nem iratátvételtől van szó.

A levéltárhoz beérkező intézményi irattári tervek átvizsgálása után megteesszük a javaslatainkat. Sok a már elavult, hatályukat veszített jogszabályokon alapuló mintaterv, melyek felülvizsgálatra, korszerűsítésre szorulnak. Miután néhány ilyen irattári terv egyébként sem a valóságot tartalmazza, kezdeményezzük, hogy az érintett intézmények hozzák összhangba irattári tevékenységüket az általuk folytatott gyakorlattal⁴.

IV. Anyaggyarapodás, állományvédelem

Levéltárunk a 2021-es költségvetési évben az önkormányzattól iratok begyűjtését nem tervezi.

A Külső Baross úti telephelyen az év során további raktárak átvételére kerül sor. Az idei év feladata lesz, hogy ezek felújítása, beillesztése levéltárunk rendszerébe részben megtörténjen. Ezen helyiségekbe a Comfort Kft. jelentős műszaki iratai kerülnek elhelyezésre. Intézményünk letéti formában veszi át ezeket az anyagokat. A szerződés pontjainak figyelembevételével a legfőbb cél nem az ebben lévő anyagok kutatása, hanem az iratanyag megőrzése. Ennek részbeni oka, hogy a jelentős műszaki beruházások esetében kötelező titokvédelmi előírások kötik a most megszűnt Comfort Kft-t. Levéltárunk nem véletlenül hozta létre az elmúlt 3 évtizedben saját műszaki fióklevéltárát, így ez az iratátvétel erősíti a korábban kialakított koncepciót. Az átvétel során nemcsak a műszaki dokumentációk, de az azok tárolására szolgáló állványzatok és térképtárolók is átkerülnek intézményünkbe.

A levéltár a múzeummal közösen már korábban is jelentős iratrestaurálási tevékenységet folytatott, amelyet részben pályázati úton elnyert összegekből biztosítottunk. Ezt a tevékenységet idén is folytatni szeretnénk.

Intézményünk több éve kezdeményezte, hogy az általunk őrzött azon iskolák iratai, melyek az államosítás és részben felszámolás miatt már nem hozzánk tartoznak, kerüljenek át a szintén államosított levéltárba. Úgy tűnik, hogy ez év második felében megteremtődik ennek lehetősége, s az iskolai iratokat teljes körűen a volt megyei levéltárba helyezzük át. Ez a tevékenység Fejér megyében már 2 évvel ezelőtt lezajlott.

Az anyagvédelem szigorú előírásaira való tekintettel a levéltár az iratokat savmentes dobozokban helyezi el. Nem csak az új anyagok átdobozolása fontos, de a régi, már ugyancsak károsodott és nem savmentes dobozok leselejtezése, kiváltása is cél, melyet folyamatosan végzünk.

Az állományvédelmi előírások betartása a központi épületben is szükséges. Rendelkezünk ugyan a fűtés szabályozásának eszközével, ám légkondicionáló berendezés itt sincs. Az alagsori helyiségek esetében magas a páratartalom, amit csökkenteni kell. Mivel a legértékesebb iratok itt találhatóak, így a légkondicionáló berendezés kiépítése e helyen élvez elsőbbséget.

V. Iratrendezés

A központi épületben a város legrégebbi iratainak többsége még az ún. régi típusú, nem savmentes dobozokban van elhelyezve, ezek átdobozolása folytatódik. Az önkormányzattól átvett iratok kb. egyharmada még szintén a hagyományos dosszié rendszerű mintaállványozásnak megfelelően van kezelve. Ezeket az év során savmentes irattári dobozba

⁴ Ellenőrzéseink kifejezetten segítő és támogató szándékúak voltak, melyek során kiemelten kezeltük a város kezelésében lévő ipari intézményeket (közüzemek).

helyezzük át, és a rendezést követően új raktári jegyzék készül róluk. E munkálatok főként tavasszal és ősszel zajlanak.

Célul tűztük ki a Műszaki Fióklevéltárba frissen bekerülő műszaki dokumentációk középszintű rendezését. Maga az iratátvétel is külön jegyzék alapján történik. Jelenlegi helyén is középszinten van rendezve, és törekszünk arra, hogy az átszállítást követően is megmaradjon az eredeti raktári rend. A rendezett anyagokhoz elkészülnek az új levéltári raktári jegyzékek. Az iratátvétel során a számítógépes nyilvántartás is átkerül intézményünkbe.

VI. Iratselejtezés

Folytatódik a selejtezésre érett iratanyag kiválogatása. A selejtezésnél is elsőbbséget élveznek a tanácsi korszak iratai, valamint a rendszerváltozás után felszámolt iratképzők, városi intézmények már átvett iratai. A múltban, éppen a felszámolás következtében, nem megselejtezett állapotban kerültek be intézményünkbe iratok. A felszámoló többnyire nem törekedett a levéltári törvény betartására, így számos levéltári értékkel nem bíró iratot őrzünk, egyben több ún. „párhuzamos” irat is található állományunkban. Ezek szakszerű megselejtezése folyamatos feladataink közé tartozik.

Az átkerült iratok egy része nézetünk szerint nem képez maradandó értéket, és csak a korábbi selejtezési hiányosságok miatt kerültek be levéltárunkba. Ez a folyamatosan, évekig végzendő munka több dolgozónak is biztosít elegendő feladatot.

VII. Segédletkészítés

A levéltár az elmúlt években megteremtette azokat a levéltári és kutatási segédleteket, amelyek a szakmai elvárásoknak megfelelnek és alkalmasak a kutatók tájékoztatására.

A levéltár folytatja a 2020-ban elkezdett új számítógépes nyilvántartási rendszer kiépítését. Ez kizárólag a magyarországi városi levéltárakra vonatkozik, amelybe nem tartozik bele Budapest Főváros Levéltára. De – részben pályázati pénzből – kifejezetten ennek a levéltárnak a támogatásával valósítjuk meg ezt a feladatot. Ezzel levéltárunk lényegében csatlakozik az ország többi közlevéltárához, hiszen ennek hiánya már évek óta feltűnő volt. A későbbiek során e nyilvántartás segítségével lehetőség lesz arra is, hogy a statisztikai jelentésekben szereplő adatok ezzel összefüggően kerüljenek az ismétlődő beszámolókbá, munkatervekbe.

A levéltár számos jelentős értékkel bíró forrással rendelkezik, például céhszabályzatokkal. Ezekből az idén néhányat szeretnénk az évforduló tiszteletére igényes kivitelben (fakszimile), magyar fordítással együtt megjelentetni, olyan tanulmányok kíséretében, melyek elősegítik az értelmezésüket.

A levéltár folytatja a műszaki iratok számítógépes feldolgozását a 2005-ben megvásárolt program segítségével. A cél, hogy a munka mielőbbi befejezésével darabszintre rendezzük ezen iratokat.

VIII. Kutató- és ügyfélszolgálat

A járványhelyzet miatt levéltárunk átmenetileg korlátozni kényszerül a tudományos kutatás lehetőségét. Ennek legfőbb oka, hogy a kutatótermünk kialakításakor nem lehettünk tekintettel a mostani helyzetre. A levéltár a tudományos kutatók kiszolgálása kapcsán előnyben részesíti a város történetével foglalkozó ügyfeleket. Ezt részben amiatt is tesszük, mert számos olyan kiadvány van előkészület alatt, amikhez ezen kutatások elengedhetetlenek.

Az ügyfélszolgálat zavartalanul folyik a pandémia ellenére is, mivel itt a személyes részvétel nem feltétel. Amennyiben a levéltár átadja az államosított levéltári rendszernek az iskolai

iratokat, akkor kedvező helyzet áll be az ezekben való visszakeresések, igazolások esetén, hiszen ennek ügyfélforgalma a továbbiakban már nem minket terhel.

A nagy mennyiségben átvett, sok tekintetben jogbiztosító iratok rendezésével elő kívánjuk segíteni az ügyfélszolgálat precíz és pontos működését, hiszen a telephely látja el az ügyfélszolgálati megkeresések közel 60%-át. A tervdokumentáció hasznosításának ügye egy több éve kidolgozott javaslat az önkormányzat felé, amely nem csupán a levéltárat érintené, hanem magát a fenntartó önkormányzatot és az alá tartozó intézményeket is. A levéltár ugyan továbbra is fenntartja ez ügyben javaslatait, azonban tekintettel arra, hogy ezidáig az ügyben döntés nem született, itt bevételt az idén nem tervezünk⁵. A kinti telephely dolgozói már folyamatosan kint tartózkodnak a Műszaki Fióklevéltárban, ezzel lehetővé vált, hogy a gyakori igénybevételnek megfelelően a szükséges reponálások is rendben lezajlódjanak.

A 2012-ben befogadott Richter Archívum a Külső Baross úti telephelyen heti három alkalommal, kedden, szerdán és csütörtökön van nyitva a kutatók számára. Az archívum vezetője a levéltártól függetlenül tevékenykedik. Használja a levéltár technikai eszközeit (számítógép, telefon, fax, fénymásoló stb.) és együttműködik a Műszaki Fióklevéltárban dolgozó kollégákkal.

A szolgáltatási funkciók megerősítéséhez alapvetően állampolgári érdekek fűződnek. A történeti értékű iratok egészen a rendszerváltozásig a levéltárba kell, hogy kerüljenek. Felülemelkedve „a történeti érték fogalmán”, ki kell mondani, hogy a levéltárat éppen a napi ügyvitel miatt keresik fel a leggyakrabban (bizonyítvány-másolatok, telekkönyvi végzések, tervrajzok stb.). Az iratok átvétele, annak megőrzése és az abból való szolgáltatás egy olyan nélkülözhetetlen feladat, amelyet a levéltár eleve jobban lát el, mint sok esetben ezen iratok megtermelői és jogutódai.

A központi épület kutatószolgálat a jelenlegi munkatársi gárdával továbbra is biztosítható, itt növekedéssel 2021-ben nem számolunk. Miután A városi levéltár Magyarország kis létszámú levéltáraihoz tartozik, általános követelmény, hogy mindenki értsen egy kicsit a másik szakterületéhez is. A családfakutatások egy része már most is internetes megjelenés alapján történik⁶.

Főbb kutatási témakörök 2021-ben:

- A két világháború közti időszak forrásai
- A II. világháború forrásai – A II. világháború alatti bombázás dokumentálása
- A győri holokauszt múltjának feltárása
- A készülő győri monográfia forrásainak feltárása
- Győr kora újkori történelmével kapcsolatos iratok

IX. Kiadványkészítés

A legfőbb cél 2021-ben is a győri monográfia megvalósításának szolgálata.

A *Győri Tanulmányok*, a város tudományos szemléje, amelyet 1973-ban alapított az akkori tanács, és amelyet az elmúlt években a városi levéltár gondoz, sajnos még ma sem költségvetési tényező.⁷ A jelenlegi támogatási szint megmaradása egyben előrevetíti az egykori folyóirat

⁵ A tervdokumentáció hasznosításából (*kiadott tervmásolatok*) származó bevételek realizálása a jövő feladata. A levéltár törekvése és az önkormányzat azon törekvése, hogy a „széthullástól” veszélyeztetett nagy értékű dokumentáció jövőbeli hasznosítását és egyben megőrzését megoldja, csak részben járt sikerrel, hiszen az egykori „Nagytervező” iratainak megmentése és városi tulajdonba vétele nem járt sikerrel, míg, a „Kistervező” iratainak elhelyezése, gyarapodása megoldott, hasznosításának ügye azonban az elkövetkezendő időszak feladatai közé tartozik.

⁶ Minden esetben felhívjuk azonban a kutatók és ügyfelek figyelmét, hogy kutatást az illető vagy valamely megbízottja végezhet csak intézményünkben. A levéltár pusztán ennek lehetőségét és feltételeit biztosítja a jövőben is.

⁷ Sajnálatosan a levéltár szakmai tevékenységére kiírt pályázatok összege is mintegy a harmadára zsugorodott, ez jelentősen hátráltatja A levéltár eddigi dinamikus kiadványi tevékenységét. Emiatt a levéltár pénzügyileg finanszírozható megoldások

(évkönyv) jövőjét. A kiadás anyagi biztonságát a példányszám csökkentésével teremtettük meg, a korábbi 500-ról 300-ra zsugorodott a nyomtatott példányok mennyisége. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a további példányszámcsökkenés már nem lehetséges.

A levéltár kiadványpolitikájával, amely érinti a város tudományos szemlét, a Győri Tanulmányokat⁸, eddig is törekedtünk arra, hogy ezek bemutatása, ismertetése és árusítása elsősorban az évente megrendezésre kerülő Győri Könyvszalonnán történjen. Hiszen ez egy nagy nyilvánosság mellett zajló esemény, amelyet eddig és ezután is ki kell használnunk. Természetesen kiadványainkat minden alkalommal bemutatjuk és árusítjuk az évente megrendezett Győri Levéltári Napon. Kiaknázva szakmai kapcsolatainkat, alkalmanként egyes kiadványokat bemutatunk a Magyar Nemzeti Levéltárban, Budapest Főváros Levéltárában és a Magyar Történelmi Társulatban is. Időnként a Magyar Levéltárosok Egyesületének vándorgyűlésén, a Megyei és Városi Levéltárak Vezetőinek Tanácsa éves találkozóin is hozzáférhetővé tesszük kötetünket, és így bonyolítjuk le a szakmai kiadványi cseréket is.

2021-ben megjelenő kiadványok:

1. Győri Tanulmányok 2021/43. (sima szám)
2. Győri Tanulmányok Füzetek 2021/18. (Céhszabályzatok)

X. Közművelődés

A járvány jelentősen átalakította a levéltár közművelődési tevékenységét is. Jelenleg előtérbe kerülnek az online előadások, az Interneten (honlap, Facebook stb.) való megjelenés. Itt új kutatási eredmények közzé tétele és népszerűsítése fog zajlani. Ezek többsége a későbbiekben is elérhető lesz, és nemcsak a levéltár által nyilvántartott helyeken, hanem a társintézmények, szakmai egyesületek lapjain is hozzáférhetővé válik.

A levéltár folytatja a „Levéltári délutánok” programsorozatot. A havi rendszerességgel megtartott rendezvények előadója dr. Bagi Zoltán Péter, intézményünk tudományos dolgozója, aki a járvány miatt az „Internetre költözött”. A technikai háttérrel a Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér biztosítja.

Továbbra is szeretnénk részt venni azokon a hagyományos nyári rendezvényeken, melyeknek egyik alrendezvénye a Nyitott Levéltári Programok keretében valósul meg. Ugyancsak a kezdetektől fogva részt veszünk az Ünnepi Könyvhét rendezvényén és a Győri Könyvszalonnán. Reméljük, hogy ezek közül legalább az utóbbi megvalósul!

XI. Szakkönyvtár

A szakkönyvtár leltározása két évente esedékes, erre az idén is sor kerül. Az állománygyarapítási munkát a korábbi gyakorlatnak megfelelően folytatjuk. Ennek fedezetét részben a költségvetésünk biztosítja, de cserekiadványokkal is bővül az állomány.

mellet kötelezi el magát, hiszen a korábbi kiadványi struktúra, tudományos tevékenység figyelmen kívül hagyhatta a piaci viszonyokat. Így az új kiadványok esetében már törekednünk kell arra, hogy a kiadások és a bevételek közelítsenek egymáshoz.

⁸ A város tudományos szemléje, a Győri Tanulmányok 1995-től kötődik a városi levéltárhoz. Ekkor neveztek ki főszerkesztőnek. A korábbi sima számok mellett ún. tematikus számok is megjelentek, ezek finanszírozásához többnyire pályázati pénzeket vettem igénybe. A megkezdett gyakorlatot folytatni szeretném, és természetesen a Győri Tanulmányok Füzetek sorozatra is vonatkozik. A levéltári Füzetek sorozatot az ugyancsak a hiányzó városi monográfia szolgáltatásába állítanám, és töreksem arra, hogy 2021-re, az V. István-féle királyi kiváltságlevél 700. évfordulójára már olyan kiadvány megjelentetésére kerüljön sor, amely építene a rendszerváltás utáni időszakban publikált és még nem publikált történeti tényeire. Egy új, a várostörténet minden részére kiterjedő kiadvány megjelentetését tervezem, amely a jelen kor tudományos színvonalán leváltaná a korábbi időszakok sok tekintetben mára elavult monográfiáit. Utalunk itt arra, hogy mind a V. István kiváltságlevelének 700. évfordulóján megjelent várostörténetre. A Mária Terézia királynő szabad királyi kiváltságlevelének 250. évfordulóra megjelent 13. Győri Tanulmányok különszáma kísérletet tett egyfajta átfogó várostörténetre, egyben felhívta a figyelmet a hiányzó monográfiára.

A szakkönyvtár a levéltár munkatársainak biztosít betekintést, elsősorban tudományos munkatársainknak nyújt segítséget.

A városi levéltár jelentős könyvkiadási tevékenységet folytat. Kötelességünk, hogy kiadványainkat minden levéltárba eljuttassuk – ezt a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjteményi Kollégiumának ide vonatkozó rendelkezései tartalmazzák. Mivel a postázási költség tetemes volna, új köteteinket a levéltárak vándorgyűlésére juttatjuk el. A városi közgyűjteményekbe is viszünk árusítás céljából példányokat, nem csak az új, de a régi kiadványokból is.

Korábbi kiadványaink teljes egészében hozzáférhetők az Archív Portálon, ami 2010-ig tartalmazza az addig megjelenteket. Folyamatosan dolgozunk azon, hogy az elmúlt időszakban keletkezett köteteink is elérhetők legyenek az internetes kutatók számára.

A levéltár honlapja

A levéltár honlapja régóta üzemel. A tartalmi részeket folyamatosan fejleszteni kell. Az elmúlt időszakban számos levéltári kiadvány jelent meg, melyek már nem kaphatók. Újbóli kiadásuk nem célszerű, de törekszünk rá, hogy digitális formában hozzáférhetővé váljanak.

Figyelemmel arra, hogy a laikus felhasználók ma már többnyire nem a honlapot, hanem inkább a közösségi oldalakat használják, a levéltár létrehozta ilyen jellegű saját elérhetőségét, amely naprakész, s nagyon sok látogatója van. Ennek fejlesztése, új tartalmakkal való feltöltése állandó, kiemelt feladat. Az elmúlt 28 évben számos olyan rendezvényt, kiállítást szerveztünk, amelyről digitális fényképek, videók maradtak fenn. Ezek folyamatos feltöltése a közösségi oldalra műszakilag lehetséges, így nemcsak a jelennel, de a múlt értékeinek közzétételével is népszerűsíthetjük intézményünket, és közkinccsé tehetjük a város gazdag történelmi múltját.

XIII. Anyakönyvi másodpéldányok kezelése

A levéltári terület elmúlt időszakban végbement jelentős átalakítása, államosítása, névváltoztatása részben új helyzetet teremtett. Emiatt sűrűn előfordul, hogy a nem levéltárunk illetékességébe tartozó települések hozzánk küldik az utólagos bejegyzéseket, amelyeket természetesen átjuttatunk az illetékes levéltárnak.

Az anyakönyvek UB bejegyzéseinek folyamatos vezetése mellett külön iktatjuk az Anyakönyvi Hivatal által átküldött jelentéseket.

Győr, 2021. április 20.

Bana József
levéltár-igazgató